

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์๓ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาเนื้อหา และหลักธรรมที่ปรากฏในมหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร ๒) เพื่อศึกษาทัศนะต่อเนื้อหาและหลักธรรมของมหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร ๓) เพื่อเสนอเนื้อหาและหลักธรรมของมหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมารในสังคมปัจจุบันผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์สามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ เนื้อหา และหลักธรรมที่ปรากฏในมหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร

มหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร แบ่งตามเนื้อหาเป็นตอนๆ จำนวน ๑๐๑ พระคาถา ๒๒ แהל เริ่มดำเนินเนื้อเรื่องตั้งแต่ชุกพรหมณ์เฒ่าเดินทางมาพักแรมยังที่ใกล้พระอาศรม เหตุการณ์ที่ปรากฏในคิณนั้น และการเข้ามาทูลขอสองกุมารกับพระเวสสันดรเนื้อหาของกัณฑ์กุมารนั้นเน้นเรื่องการบริจาคสองกุมารคือพระชาลีและพระกัณหาเป็นหลัก จึงนำมาตั้งเป็นชื่อของกัณฑ์ ส่วนหลักธรรมที่ปรากฏในกัณฑ์กุมารปรากฏผ่านบุคคลในท้องเรื่อง แบ่งเป็น ๑๐ หลักธรรมใหญ่ คือ ๑) หลักปฏิสันถาร ๒) หลักศรัทธา ๓) หลักปัญญา ๔) หลักสัปปุริสธรรม ๕) หลักทาน ๖) หลักโยนิโส मनสิการ ๗) หลักพรหมวิหาร ๘) หลักภูมิสัตบุรุษ ๙) หลักพรหมจรรย์ ๑๐) หลักอริยสัจ

หลักธรรมทั้งหมดดังกล่าวมา เป็นการสะท้อนผ่านการวิเคราะห์และตีความจากผู้วิจัย โดยการวิเคราะห์และตีความจากพฤติกรรมการแสดงออกของตัวละคร และเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นว่าการบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรนั้นเกี่ยวข้องกับบุคคลแวดล้อมทั้งหมด และเป็นบุคคลที่เคยร่วมภพชาติมาก่อน รวมถึงได้ตั้งเจตนาร่วมกันมาก่อน จึงทำให้เห็นว่าบางกรณีการวิเคราะห์พบว่ามีเรื่องของอารมณ์เข้ามาเจือด้วย เช่น ตอนที่พระกุมารทั้งสองตัดพ้อต่อพระบิดา แต่สถานการณ์ทั้งหมดได้สิ้นสุดและลงเอยอย่างสมบูรณ์เมื่อทราบถึงเนื้อหาตลอดเรื่องชาดก ส่วนปิยบุตรทานอันเป็นหนึ่งในปัญจมหาบริจาคและเป็นหัวใจของกัณฑ์นั้นนั้น แสดงให้เห็นว่าพระโพธิสัตว์จะต้องบำเพ็ญให้สำเร็จแม้จะประสบกับความยุ่งยากลำบากใจก็ตาม ทั้งนี้ก็เพื่อตัดความเห็นแก่ตัวออกไป เพื่อให้สำเร็จประโยชน์แก่ส่วนรวมอันหมายถึงโพธิญาณที่จะเกิดขึ้นในกายภาคหน้าเมื่อสิ้นสุดการเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร

๕.๑.๒ ทัศนะต่อเนื้อหาและหลักธรรมของมหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร

จากการศึกษาทัศนะที่มีต่อเนื้อหาในกัณฑ์กุมารพบว่ามหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมารสะท้อนเนื้อหาตามจุดมุ่งหมาย ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) จุดมุ่งหมายด้านโลกียะ และ ๒) จุดมุ่งหมายด้านโลกุตระ ซึ่งมีรายละเอียดผ่านเนื้อหาและตัวละครทั้งหมด เนื้อหาและตัวละครที่แสดงถึงจุดมุ่งหมาย

ด้านโลกียะคือบุคคลแวดล้อมพระเวสสันดร ส่วนเนื้อหาและตัวละครหลักคือพระเวสสันดรพระโพธิสัตว์

ในกัณฑ์กุมารนี้ ยังสะท้อนถึงการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย เช่น รูปแบบการดำเนินชีวิตในป่าที่พิกหรืออาศรม จัดเป็นต้นแบบให้ผู้บำเพ็ญเพียรนำมาใช้จนถึงปัจจุบัน ด้านคุณธรรม คือ การใช้ปัญญา การรู้จักหน้าที่ของแต่ละบุคคล การรักษาคำพูด ตลอดถึงการรู้จักรักษากฎกติการะเบียบวินัย การรู้จักละอายต่อบาป ซึ่งมีคุณค่าต่อพระเวสสันดรโดยตรง ทำให้ได้บรรลุปะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีคุณค่าแก่พระกุมารทั้ง ๒ ที่เอาตัวเป็นทานให้พระเวสสันดรได้บำเพ็ญในชาติสุดท้ายกับบรรลุปะเป็นพระอรหันต์ แม้แต่ชูชก ก็มีคุณค่า คือ ได้ทำให้พระเวสสันดรได้เป็นพระพุทธเจ้า ความกตัญญู กตเวทิต์ สอนให้ลูกมีความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ สอนให้ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา ไม่ให้ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา การรู้จักเสียสละ

๕.๑.๓ แนวทางการนำเสนอเนื้อหาและหลักธรรมในมหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมารในสังคมปัจจุบัน

จากการศึกษาทั้งจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง ๗ รูป/คน นั้น ปรากฏว่า แนวทางการนำเสนอจุดมุ่งหมายของมหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมารในสังคมปัจจุบันนั้น จะต้องเน้นนำเสนอเนื้อหาในประเด็นหลักของเนื้อหาทั้งหมดให้ครบถ้วนทั้ง ๒ ประการ คือ ๑) จุดมุ่งหมายด้านเนื้อหา จะต้องนำเสนอให้ครอบคลุมเนื้อหา ๑๐๑ พระคาถา ๒๒ แหม่ และ ๒) จุดมุ่งหมายด้านหลักธรรม โดยนำหลักธรรมต่างๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหานั้นออกมาอธิบายให้ประชาชนผู้ที่ฟังให้เกิดศรัทธาและเข้าใจยิ่งขึ้น และควรนำเสนอหลักธรรมซึ่งแสดงผ่านบุคลาธิษฐาน คือ พระเวสสันดร พระนางมัทรี ชูชก พระขालี และพระกัณหา ทั้ง ๑๐ ประการ ดังกล่าวซึ่งกล่าวโดยสรุปการนำเสนอเนื้อหาและหลักธรรมนั้นควรยึดจุดหมาย ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) จุดหมายด้านโลกียะ เพื่อให้เหมาะกับสังคมวิถีพุทธ และ ๒) จุดหมายด้านโลกุตระ เพื่อสะท้อนข้อคิดและอุดมคติแบบพระโพธิสัตว์ และนำเสนอคุณค่า ๓ ด้าน คือ ๑) คุณค่าด้านสังคม ได้แก่ (๑) เป็นแบบอย่างครอบครัวที่ดี (๒) เป็นแบบอย่างด้านจริยธรรม ๒) คุณค่าด้านคุณธรรม ได้แก่ (๑) ความเสียสละ (๒) ความอดทน (๓) ความรักความสงสาร (๔) การรักษากฎกติกา (๕) ความรู้จักบุญคุณคน (๖) ความรู้จักกาลเทศะ ๓) คุณค่าด้านวัฒนธรรม ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านคติธรรม (๒) ด้านเนติธรรม (๓) ด้านวัตรธรรม (๔) ด้านสหธรรม

สำหรับการส่งเสริมนั้น พระผู้แสดงพระธรรมเทศนามหาชาติเวสสันดรชาดก ควรส่งเสริมใน ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ได้แก่ ๑) การส่งเสริมเชิงเนื้อหาเพื่อการศึกษา ๒) การส่งเสริมเชิงคุณธรรมจริยธรรม และ ๓) การส่งเสริมเชิงพัฒนาบุคลากร

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เนื่องจากมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร เป็นกัณฑ์ที่สะท้อนเนื้อหาในเชิงโลกียะและโลกุตระได้ชัดเจนโดยเฉพาะเนื้อหาในเชิงโลกียะ ที่สะท้อนผ่านมุมมองจากตัวละครแวดล้อมพระ

โพธิสัตว์ ได้แก่ พระนางมัทรี พระกัณหา-ชาลี และชูชก ซึ่งเป็นบทบาทสะท้อนคุณธรรมจริยธรรมเชิงสังคม เช่น บทบาทความรับผิดชอบทางครอบครัว บทบาทหน้าที่ของบุตรธิดาต่อบิดามารดา และบทบาทของชูชกซึ่งเต็มไปด้วยคุณสมบัติที่ควรนำมาถกทั้งแง่บวกและลบ เช่น ด้านบวก คือการเป็นผู้มีความอดทน เก็บออม และรู้จักใช้ปฏิภาณไหวพริบ ในแง่ลบ เช่น ความละโมภ หรือความเอาแต่ใจปรารถนา ดังนั้น สถาบันครอบครัว รวมถึงสถาบันการศึกษาควรคำนึงและนำคติเหล่านี้ไปสะท้อนกลับ ส่วนคณะสงฆ์ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการกำกับดูแล และมีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรนักเทศน์ หรือนักเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพเป็นที่เจริญศรัทธาของพุทธศาสนิกชนให้ยิ่งๆ ขึ้น

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ที่ศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไปควรจะมีการศึกษาวิจัยดังนี้

๑. ศึกษาอิทธิพลของมหาชาติเวสสันดรชาดกที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสังคมไทย
๒. ศึกษาคุณลักษณะของความมกตัญญูทศเวทีที่ปรากฏในมหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร
๓. ศึกษารูปแบบและวิธีการฝึกการเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร